

Policydokument om NTFs syn på Folkehelse med særlig vekt på ikke-smittsomme sykdommer, kosthold og tobakk

Folkehelsearbeid er samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

Folkehelsemeldingen «God helse - felles ansvar» (2013) sier om tannhelsetjenesten: "Gjennom den regelmessige tannhelseundersøkelsen kan sykdomsutvikling avdekkes i en tidlig fase. Dette gir gode muligheter til innsats som stopper sykdomsutviklingen og til veiledning i kosthold, ernæring, eventuell røykeavvenning og personlig munnstell."

Tannlegen er den eneste helsearbeideren som et stort flertall av befolkningen har regelmessig kontakt med. Denne unike situasjonen bør utnyttes til fordel for folkehelsen. Både helsemyndighetene, NTF og den enkelte tannlege har et ansvar for dette.

Ikke-smittsomme sykdommer

Ikke-smittsomme sykdommer (kreft, hjerte- og karsykdommer, kroniske lungesykdommer, diabetes, og orale sykdommer) er blant de største utfordringene for befolkningens helse i dag. De ikke-smittsomme sykdommene kan i betydelig grad forebygges gjennom tiltak rettet mot de felles underliggende risikofaktorene tobakk, usunt kosthold, fysisk inaktivitet og alkohol.

WHO og FN har slått fast at orale sykdommer er ikke-smittsomme sykdommer. Karies er verdens mest utbredte sykdom, den rammer store deler av verdens befolkning og forårsaker smerte, lidelse og fravær fra skole og jobb i betydelig omfang i mange land.

Det er fastslått sammenheng mellom orale sykdommer og andre ikke-smittsomme sykdommer. I særlig grad gjelder dette diabetes og periodontitt, men også på andre områder finnes det trolig sammenhenger. For tiden forskes det mye på disse sammenhengene.

Gjennom å kontrollere de felles risikofaktorene kan utviklingen og forløpet av flere sykdommer påvirkes samtidig. Tannleger kan bidra aktivt til dette på alle nivå i samfunnet.

NTF mener at:

- *Orale sykdommer må inkluderes i alle strategier og planer vedrørende ikke-smittsomme sykdommer på nasjonalt nivå.*
- *Tannhelsetjenesten må ta aktivt del i arbeidet mot ikke-smittsomme sykdommer på regionalt og lokalt nivå (kommune, fylke).*
- *Tannleger bør være ressurspersoner på vårt fagfelt i lokalt folkehelsearbeid rettet mot ikke-smittsomme sykdommer på individnivå.*

Kosthold - sukker

Forekomsten av folkesykdommer som type 2-diabetes, hjerte- og karsykdommer og enkelte kreftformer, men også tannsykdom, henger nøye sammen med kostholdet i befolkningen. I tillegg har ernæring sammenheng med og betydning for en rekke andre helseplager.

Det er klare sosiale forskjeller i forekomst av disse folkesykdommene. Forskjeller i levevaner bidrar til ulikhetene i sykdom og plager, og disse forskjellene følger tydelige sosiale mønstre. Grupper med høyere sosioøkonomisk status har et helsemessig gunstigere kosthold enn de med lavere sosioøkonomisk status.

Innvandrere fra ikke-vestlige land utgjør en stigende andel av befolkningen. Flere ernæringsrelaterte problemer forekommer hyppigere blant visse grupper av innvandrere. Mat og kosthold er dessuten en naturlig del av behandlingen i pleie og omsorg av eldre og syke.

Kroniske sykdommer har betydelige konsekvenser for samfunnet gjennom tapt arbeidskraft, høye sosiale kostnader og utgifter til behandling og rehabilitering. Potensialet for å forbygge mer av de kostholdsrelaterte kroniske sykdommene er stort, fordi vi vet at kostholdet lar seg påvirke og endre gjennom målrettede tiltak.

NTF mener at:

- Nasjonale tiltak må gjennomføres for å fremme gode kostholdsvaner i befolkningen.
- Tannhelsetjenesten må inkluderes når tiltak for å fremme gode kostholdsvaner i befolkningen utarbeides.
- Tannhelsetjenesten må være toneangivende i arbeidet med å redusere befolkningens sukkerforbruk.
- Tannlegene bør inkludere kostholdsveiledning i alle pasientkonsultasjoner der dette er relevant.

Tobakk

Tobakk er den viktigste enkeltårsaken til sykdom og død som kan forebygges. Tobakk dreper nærmere seks millioner mennesker hvert år på verdensbasis. Hvert eneste år dør over 5000 norske kvinner og menn av sykdommer som skyldes røyking. Tobakk er fortsatt den viktigste enkeltårsaken til dårlig helse og for tidlig død hos nordmenn.

Andelen dagligrøykere i den norske befolkningen er nesten halvert i løpet av de siste 15 årene. Den daglige snusbruken i befolkningen går derimot opp, noe som i hovedsak skyldes økning blant unge. Selv om røyking har blitt redusert gjennom mange år, er den totale andelen blant unge som bruker tobakk (røyk eller snus) ikke så mye endret de siste 25 årene.

Regjeringens tobakksstrategi (2013–16) har som visjon en framtid uten tobakk. For å oppnå dette må det både legges til rette for snus- og røykeslutt og for å hindre at flere begynner.

NTF mener at:

- Nasjonale målsettinger for en tobakksfri framtid bør tidfestes.
- Nasjonale tiltak må iverksettes for å beskytte befolkningen og samfunnet mot tobakkskader.
- Tannhelsetjenesten må delta aktivt i arbeidet med å forhindre at unge begynner å røyke og snuse.
- Tannlegene bør inkludere informasjon om bruk av tobakks negative påvirkning på tannhelsen («minimal intervensjon») i alle pasientkonsultasjoner og tilby hjelp til snus- og røykeslutt der dette er relevant. Informasjonsarbeidet må nedfelles i en egen takst fra Helse- og omsorgsdepartementet.